

Hund til nytte og glede.

Oppdretteren

Forberedelse, drømmer og forventninger

Det finnes mange meninger og myter om oppdrettere. Dessverre er det ofte slik at jo mindre man vet, jo sterkere meninger har man om ting.

Oppdrettere framstilles altfor ofte som uærlige, pengegriske mennesker, iblant sågar som dyremishandlere uten noen form for etikk og moral.

Selvfølgelig er det forskjell på oppdrettere på samme måte som det er forskjell på mennesker med andre hobbyer eller "yrker". Det finnes til enhver tid noen "råtne egg" i menneskeheten.

For å skape litt større forståelse både blant oppdrettere og valpekjøpere, har jeg laget en liten artikkelserie om oppdrett, om avl og pregning, om håndtering

av såvel hunder som valpekjøpere. Forhåpentligvis vil dette være til hjelp for deg som valpekjøper for å vite hva du bør kunne kreve av både innsikt, forståelse og oppfølging fra en oppdretter - og ikke nødvendigvis kjøpe valp hos den første og beste du tilfeldigvis møter. Forhåpentligvis vil også en del oppdrettere ha en del å lære for å kunne etterkomme krav fra forbrukerne. Tillit og kunnskap er nøkkelord.

Dette er ikke en serie av rene fagartikler; den handler om en oppdretters hverdag, om håp og forventninger, om drømmer som ikke alltid går i oppfyllelse, om opptur og nedtur. Faget er innblandet i det hele.

**Tekst og foto: Astrid Indrebø
veterinærkonsulent i Norsk Kennel Klub**

Jeg sitter og venter. Klokken er 4 om natten. Det er så stille i huset. Bare tispas jevne pust og de andre hundenes snorking i det fjerne er å høre. Ikke engang fuglene er våkne. Solen er iferd med å riste nattesøvnen av seg og kaster et trolsk skjær over det duggvåte landskapet.

Hvorfor i all verden har jeg stått opp allerede?? Sannheten er at jeg enda ikke har lagt meg. Ikke er jeg så veldig trøtt, heller. Spenning og forventning er bedre enn den svarteste kaffen til å holde søvnen unna.

Men det er likevel godt å få satt seg ned litt. Det siste halve døgnet har bestått av

endeløse turer travende rundt i hagen, inn i busker og ut av blomsterbed. Hunden ved siden av meg venter sitt andre valpekull.

Hvor er vel bedre å grave enn i blomsterbedet ved hushjørnet? Selv er hun faktisk født der, men det husker hun selvsagt ikke.

Termometeret har vært flittig i bruk. Temperaturen har vært nede i 36,9, nå er den på vei opp igjen. Dette er bare den første av mange lange våkenetter. Sove, det kan man gjøre en annen gang. Rutinene er velkjente, dette er det 26. kullet som er født her hjemme hos oss. Men spenningen er like stor som den aller første gangen for 16 år siden. Nattevåk, bekymringer hvis ikke alt er normalt, gulvvask, teppevask, mer gulvvask - etter hvert besøk av kjente og ukjente både tidlig og sent.

Hvorfor bruker jeg egentlig alt jeg har av fritid og ferie på dette? Er det ikke bedre å ta en tur til Syden og nyte livet? Absolutt ikke - for det er nettopp dette som er livet for en oppdretter.

Bekymringene er mange - men forventningene er mye større. Forventningene til å se nytt liv bli født. Til å følge dem time for time, dag for dag, til å se sansene utvikle seg og hvordan de oppdager verden. De er langt mindre utviklet enn menneskebarn når de blir født; de kan verken se eller høre. Men etter et par uker er de oppe og går, og grensene for hva som er verden utvides dag for dag.

Jeg blir aldri lei av å studere dem, finne likheter og forskjeller mellom dem og deres foreldre og besteforeldre. Legge

Nyfødte valper med hele livet foran seg. Sine arveanlegg er de født med. Disse arveanleggene representerer en rekke muligheter som danner grunnlaget for deres videre liv. Men det er opp til oppdretter og senere valpekjøper å utvikle de mulighetene som finnes slik at valpen utvikler seg slik vi ønsker, til nytte og glede både for seg selv og sine omgivelser.

forholdene til rette slik at de skal få alle muligheter til å utvikle seg til sunne og friske samfunnsborgere utifra sine egne forutsetninger.

Det er dette som er livet, det er dette som er ferie, så la de andre kose seg på endeløse sandstrender, med musikk og god mat! Å være oppdretter skal ikke være noe man gjør som en jobb eller av plikt eller for å bedre på økonomien - det skal være en genuin interesse; det er en livsstil.

Er du ute etter penger, er timelønnen langt høyere ved å gå med Aftenposten. Og er du ikke villig til å bruke alle de timene det tar å prege og utvikle valpene dine de neste 8 ukene, bør du ikke prøve deg som oppdretter.

Og arbeidet begynte slett ikke når valpene ble født og det er slett ikke slutt når valpene er levert.....

Mange mener de genuine, de virkelige oppdrettere er litt gale. Hvorfor bruke så mye tid og krefter på noen bikkjer? Kanskje er vi litt gale, like gale som mange andre såkalte normale mennesker som bruker all sin fritid på fallskjermhopping, fiske, motorcross eller annet som for oss synes fullstendig idiotisk.

Felles for oss alle er opplevelsen - for oss er opplevelsen å skape og utvikle liv.

Forberedelsen

Det kan skrives bøker om genetikk og avl, om hvordan man skal velge sine avlsdyr. Det har jeg allerede gjort. Boken kan du kjøpe hos Norsk Kennel Klub: *Genetikk, Avl og Oppdrett*.

I denne artikkelserien vil gjøre det på en annen, mer personlig måte.

Respekt og kunnskap

Forberedelsene startet ikke da ferien ble planlagt på bakgrunn av fødselstermin. De startet heller ikke da paringen var gjennomført eller da den ble planlagt. De startet allerede den gang jeg valgte rase, den gang jeg lærte rasen å kjenne og lærte å respektere hundens utrolige vesen.

Dette lærte jeg gjennom min første hund. I motsetning til mange andre, var jeg svært heldig da jeg kjøpte min første hund for snart 20 år siden.

Jeg fikk kjøpe valp hos noen lidenskapelige raseentusiaster som kjente rasen gjennom årelangt arbeid. Ikke fordi de hadde hatt så veldig mange kull, men fordi de hadde levd blant disse hundene i nesten uminnelige tider og hadde kjent de fleste hunder av rasen over store deler av landet gjennom årtider.

Men det var ikke bare å ta en telefon og si at jeg vil ha en valp. At jeg var dyrlege, vet jeg ikke helt om ble sett på som negativt

eller positivt. Det som var viktig, var om jeg virkelig hadde tid og lyst til å ta meg av hunden på best mulig måte. Valpens foreldre var championer - hele stamtavlen var faktisk spekket med championer i flere land. Men krevde de av meg at jeg skulle gå på utstilling?

Jeg husker spørsmålet jeg stilte - det har de minnet meg på mange ganger siden. "MÅ jeg gå på utstilling?" I likhet med de fleste andre som kanskje har hatt en hund en gang, så jeg på utstilling som noe dustete jåleri - et "misse-show" som kun var for mennesker som ikke hadde noe mer fornuftig å bruke tiden sin til. Kanskje kjente jeg en hund som jeg likte svært godt og som hadde fått dårlig premiering på utstilling en gang. Kanskje trodde jeg at det var bare de som gikk med høyhælte sko i ringen som vant. Det jeg ville ha, var en turkamerat som ville bli med meg uansett vær og føreforhold, som både tålte og likte å være ute iblant, som alltid var glad for å se meg, som trivdes med familien, med barn og voksne, som skapte samhold og glede.

Jeg var villig til å bruke mye tid på hunden, til å holde pelsen i orden, til å gå på dressurkurs og til å trene - men å gå på utstilling? Nei, det fikk da være en grense! Men hva svarte mine kloke oppdrettere på mitt nølende spørsmål om jeg MÅTTE gå

på utstilling? "Nei, selvfølgelig trenger du ikke å gå på utstilling", svarte de, "men kanskje kan vi få låne henne med oss et par ganger, så kan vi vise henne frem?" Jeg kjente det falt en tung byrde fra mine skuldre og var selvsagt henrykt over forslaget.

Og snart kom den store dagen da den svarte, lodne og logrende lille skapningen kunne få bli med meg hjem. Hun fikk navnet Emorella fordi hun så ut som en svart morell og skulle ha navn på E. I de 12 årene hun levde gikk hun under navnet Morellen.

Hvorfor var jeg egentlig så negativ til utstilling? Fordi jeg ikke hadde noen begreper om hva det dreide seg om. Jeg hadde en hund for Blindeforbundets Førerhundskole en gang. Det var en golden retriever, en avlshund som bodde hos meg et år fordi førverten var på oppdrag i Afrika. Det var verdens beste hund, klok og avbalansert, i blant ganske rampe og skøyeraktig, oppfinnsom og lærevillig - verdens beste kamerat. Den hadde vært på utstilling én gang. Jeg leste kritikken. Jeg husker ikke helt hva som stod der,

men det var noe med at den var for kraftig i fronten og noe annet som heller ikke var bra. Den fikk 2.premie. Og hva så?? Det var jo verdens beste hund!

Det mener jeg fremdeles at den var. Og en 2. premie er jo slett ikke verdens undergang; den beskriver jo tross alt en god hund selv om den ikke er noen stjerne. Og kanskje var den ganske kraftig i fronten i forhold til bakparten. Men uansett, en premiering på en utstilling skal aldri påvirke verken mitt eller ditt forhold til en hund!

Og det var nettopp det oppdretterne av min første egne hund lærte meg og som jeg siden har brakt videre til mine egne valpekjøpere. De hadde lagt ned et årelangt arbeid for å få frem de beste hundene, både i utstillingsringen og på hjemmeplan. Men de lovte meg ingen champion - faktisk lovte de meg ingen ting, men de KREVDE at jeg skulle gi hunden et godt hjem, de KREVDE at jeg skulle legge forholdene til rette for at den skulle bli sunn og frisk og få muligheten til å leve et godt liv. Og det er nettopp slik det skal være, og en valpekjøper bør sette pris på slike krav.

Det skal ikke være slik at en oppdretter stadig skal ringe til valpekjøperen og høre hvordan det går og kontrollere at de gjør slik de har fått beskjed om. Selv ringer jeg nesten aldri til valpekjøperne, men jeg stiller alltid opp etter beste evne når de tar kontakt. Oppdretteren skal ikke henge som en mørk sky over valpekjøperen og overvåke

alt de gjør og kritisere alt som er galt. De skal være til hjelp og støtte for å sikre best mulig oppvekstvilkår for hunden og et best mulig "hundeliv" for eieren.

Det første valpeshowet

Den 12. november 1983 skulle klubben ha valpeshow i Asker. "Morellen" var påmeldt, det hadde oppdretteren gjort. Jeg kom hjem fra nattevakt tidlig på morgnen den dagen. Det hadde vært mye å gjøre og jeg var rimelig tåkete i blikket da jeg kom hjem.

Jeg var glad jeg hadde børstet valpen dagen før. Gjennom tåken kom hun mot meg, blid og logrende. Hun hadde tydeligvis hatt det kjempegøy på morgenkvisten. Sort var hun ikke, snarere grå av leire. Kun et lite parti rundt de lekne og opplagte øynene hadde sluppet unna leirens støvete inntog. "Utstilling", tenkte jeg med et stønn. Men jeg hadde jo lovt det, og jeg ville jo nødvendig skuffe de hyggelige menneskene jeg hadde kjøpt henne av. Så vi tok veien til dusjen, både valpen og jeg.

Valpen ble fønet etter beste evne, men var fremdeles fuktig da vi ankom utstillingen. Oppdretterne kommer strålende i mot oss. "Så hyggelig at dere kommer!" De hadde lovt å klippe litt på ørene og labbene hvis det var nødvendig. Fikk jeg kjeft for at hun ikke var helt tørr og for at jeg ikke hadde fått børstet gjennom pelsen etter badet? "Så fint at du har badet henne", sa de.

Så ble hun satt opp på et bord og børstet og ordnet etter alle kunstens regler. Folk kom forbi og lurte på hvilken vakker hund dette var. "Det er Morellen", svarte jeg stolt - og oppdretterne fortalte om stamtavlen. Så skulle hun inn i utstillingsringen. Oppdretteren skulle vise henne.

"Hun er jo bare 4 måneder", sa hun til meg. "Det er stor konkurranse med 64 valper, så du må ikke vente for mye!" Morellen sto pent og stille inne i utstillingsringen som om hun aldri hadde gjort annet (hun hadde vel lært det mens hun stod på bordet og ble børstet), og hun gikk som en drøm ved siden av oppdretteren. Og da hun stod der sammen med sine konkurrenter, ble hun plassert først!

Mitt hjerte svulmet av stolthet. Oppdretteren kom fornøyd ut og sa at etterpå skulle hun konkurrere med vinneren av eldste valpeklasse. "Men du må ikke ha for store forhåpninger", sa hun "for det er mange valper med, og hun er jo bare 4 måneder". Men Morellen vant enda en gang, alle klappet - og jeg var så stolt at jeg glemte at jeg hadde hatt nattevakt og slett ikke hadde lyst til å gå på utstilling.

Min lille Morell ble utstillingens beste tissevalp - bare slått av en nesten ett år

Tegning:
Annette Høie

"MÅ jeg gå på utstilling?"

Det er jo bare de med høyhælte sko og fine klær som vinner...."

gammel hannhund som hadde vunnet det meste i sitt unge liv. Vi fikk mange premier og en flott rosett. Kritikken ble rammet inn og henger fremdeles på veggen hjemme.

Etter dette spurte aldri oppdretterne om de kunne få ta med valpen på utstilling. Det rakk de aldri, for jeg leste Hundesport fra perm til perm på jakt etter flere valpeshow. Det var jeg som ringte oppdretteren for å få råd og hjelp. Og i de snart 20 årene som har gått siden den gang har jeg vært på hundrevis av utstillinger i inn- og utland. I begynnelsen sammen med oppdretteren, og senere alene eller sammen med mine egne valpekjøpere.

Utstilling er ikke bare show og høyhælte sko. Her treffer man venner og andre entusiaster, her får man mulighet til å se andre hunder. Jeg har lært svært mye på utstillinger. Jeg lærte meg å se hva som var bra og hva som var mindre bra. Jeg lærte meg rasestandarden. Og jeg lærte meg hva sunne og funksjonelle bevegelser var. Jeg lærte meg funksjonell anatomi, det å se hundens konstruksjon og hvordan dette påvirker bevegelsesmønsteret ned i minste detalj. Det var ikke gjort på en dag; det krevde års erfaring. Men kunne jeg ikke alt dette fra før, jeg som er dyrlege? Overhode ikke. Som dyrlege ser vi nesten bare på bevegelsene til hunder som halter og har problemer. Men å se det riktige og det funksjonelle, hvordan noe er greit nok og hvordan noe er bedre for å få en enda sunnere og mer funksjonell hund - det har jeg i stor grad lært på hundeutstillinger. Og først når

Kjøp av valp er en sak for alle familiemedlemmene – både barn og voksne. Valpen skal være et familiemedlem de neste 10-12 årene

man kan se hva som er riktig og hva som er feil både ved egne og andres hunder, først da kan man lære å kombinere avlsdyr på en slik måte at avkommene blir enda friskere og sunnere. Men er det ikke nok at jeg ser på mine egne hunder når de løper i skogen?

Det er en nytelse å se på hunder som beveger seg fritt i terrenget, og det er her man må legge grunnlaget for sine observasjoner og lære seg å se hva som er bra og hva som er mindre bra. Men det er først ved å studere mange hunder og lære seg å se forskjeller og likheter mellom disse, det er først da man kommer videre. Dette har jeg i stor grad gjort på hundeutstillinger.

Jeg krever aldri av mine valpekjøpere at de skal gå på utstilling. Men jeg oppfordrer dem gjerne til å gå på valpeshow og delta i ulike aktiviteter med hunden sin og legge forholdene til rette for at de skal komme inn i et miljø av hundefolk.

Oppdretterne stiller så mange håpløse spørsmål

"Oppdretterne stiller så mange håpløse spørsmål! De har da vel ikke noe med hvor mye jeg jobber og hvem som skal passe valpen når jeg er på jobben!" Mange tenker kanskje slik, men da tenker du feil! Lær deg å sette pris på at oppdretteren bryr seg om den valpen han selger, og vit at de spørsmålene som stilles er for å sikre valpen et godt og riktig hjem!

Og når oppdretteren spør om dine forventninger til valpen, er det for at han vil at du skal ha tenkt gjennom hvorfor du vil ha hund og om dette er den riktige rasen og den rette hunden for deg. Oppdrettere som ikke stiller spørsmål, som ikke setter krav til hundens oppvekstvilkår og videre liv,

som ikke ber deg ringe og fortelle hvordan det går, som ikke kan gi deg råd eller opplyse om personer som kan hjelpe deg, som ikke tilbyr deg noe som helst annet enn å få låne en kulepenn for å skrive under kjøpekontrakten - som bare svarer når du ringer at "Ja, jeg har en valp som ikke er solgt, du kan hente den til helgen", er det den oppdretteren du virkelig ønsker deg? Er det en slik oppdretter du får tillit til?

Det er respekt og kunnskap det handler om. Fra oppdretterens side respekt og kunnskap om rasen og om hunden, både for å kombinere de rette avlsdyrene for at valpen skal få det beste genetiske utgangspunktet for et sunt og vellykket liv, gjennom preging og håndtering av valpen gjennom de første 8 leveukene, og ikke minst kunnskap og respekt for deg som valpekjøper. Fra valpekjøperens side dreier det seg om respekt for det å ha hund, respekt for oppdrettere og for rasen og å tilegne seg den kunnskapen som er nødvendig.

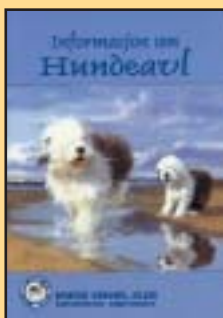
Betyr dette at man ikke bør kjøpe valp fra en som har sitt første kull og ikke har noen erfaring? Selvfølgelig betyr det ikke det. Vi har alle vært nybegynnere, og som nybegynner kan du selvsagt også gjøre en helt utmerket jobb som oppdretter. Kunnskapen må du skaffe deg på forhånd, både om rasen, om avlsdyrene og om det å ha et valpekull. Det er selvsagt viktig for en fersk oppdretter å ha et nettverk rundt seg av folk med erfaring som kan rettlede og hjelpe når det trengs. Men uansett om du er nybegynner eller erfaren oppdretter, er det et stort ansvar å ha valpekull; det er et stort ansvar å oppdrette samfunnsborgere. For det er nettopp det en hund skal være: **En god samfunnsborger til nytte og glede!**

Genetikk, avl og oppdrett

Forfattere:
Astrid Indrebø,
Hilde Bremnes
og Frode Lingaas.
Boken inneholder
267 sider.

Pris kr. 200.-
Porto kr. 55.-

Informasjon om Hundeeavl

Forfatter:
Astrid Indrebø
Inneholder
34 sider.

Bestillingsadresse: Norsk Kennel Klub,
Boks 163 Bryn, 0611 Oslo.
Postgirokonto 0814 51 18450.

Husk å påføre tydelig navn og adresse
hva betalingen gjelder.